

Þróun nýgengis örorku ungs fólks, er ástæða til að bregðast við?

Málstofa Tryggingastofnunar ríkisins

12. nóvember 2019

Ólafur Ó Guðmundsson tryggingayfirlæknir

Á hverju byggir TR mat sitt?

Lög um almannatryggingar (2007)

18.gr. Rétt til **örorkulífeyris** eiga þeir sem eru metnir til a.m.k. 75% örorku til langframa vegna afleiðinga *læknisfræðilega* viðurkenndra sjúkdóma eða fötlunar.

Lög um félagslega aðstoð (2007)

7.gr. Heimilt er að greiða **endurhæfingarlífeyri** í allt að 18 mánuði þegar ekki verður séð hver starfshæfni einstaklings sem er á aldrinum 18 til 67 ára verður til frambúðar eftir sjúkdóma eða slys. Greiðslur skulu inntar af hendi á grundvelli endurhæfingaráætlunar.

Á hverju byggir TR mat sitt?

Reglugerð um örorkumat (1999)

2.gr. Tryggingayfirlæknir metur örorku þeirra sem sækja um örorkubætur **samkvæmt staðli** sem byggður er á læknisfræðilega viðurkenndum sjúkdómum eða fötlun.

Tryggingayfirlækni er heimilt að setja það skilyrði að umsækjandi gangist undir sérhæft mat á möguleikum til endurhæfingar og viðeigandi **endurhæfingu**, áður en til örorkumats kemur.

3.gr. Þegar **umsókn um örorkulífeyri** og **fullnægjandi læknisvottorð** hefur borist sendir stofnunin umsækjanda að jafnaði *staðlaðan spurningalista*.

Örorkumat er unnið á grundvelli:

→ **umsóknar** og svörum
umsækjanda

→ **læknisvottorðs**

→ (ef þurfa þykir) læknisskoðun hjá
tryggingayfirlækni (matslæknar)

→ og öðrum gögnum sem
tryggingayfirlæknir telur nauðsynlegt
að afla.

Veiting endurhæfingarlífeyris:

▪ Vandí umsækjanda óvinnufærni
vegna sjúkdóms/slyss samkvæmt
læknisvottorði

▪ **Umsókn - endurhæfingaráætlun –
staðfesting náms/starfshlutfalls**

▪ Áunnum rétti frá atvinnurekanda og
sjúkrasjóði stéttarfélags lokið - ekki
atvinnuleysisbætur samtímis

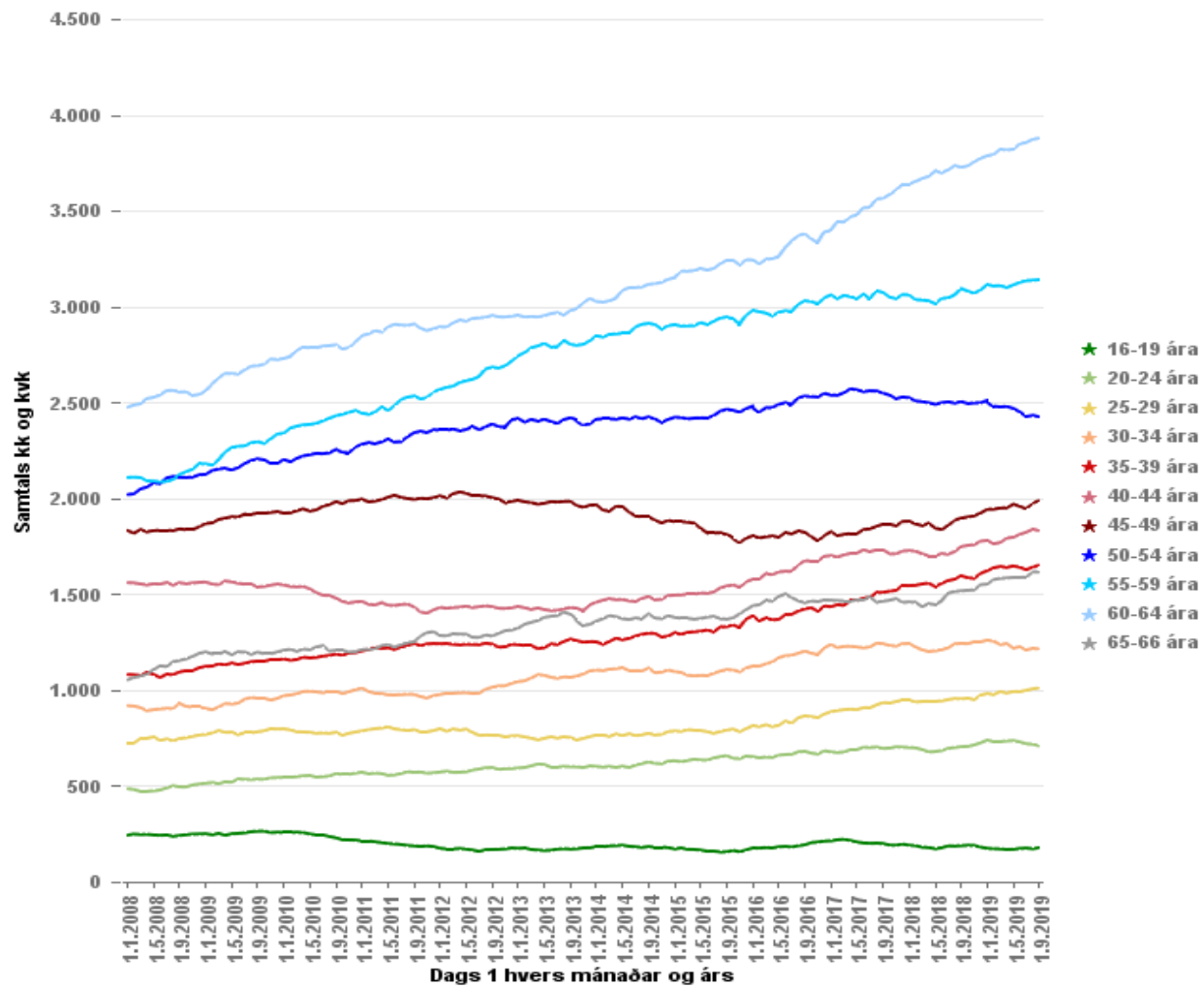

Fjöldi manns á endurhæfingar- og örorkulífeyri á Íslandi (heildar 362.860; 18-66 ára 232.517)

75% örorkumat eða endurhæfingarmat			Samtals	75% örorkumat			Samtals	75% endurhæfingarmat			Samtals
Aldursbil	Karlar	Konur	Karlar og konur	Karlar	Konur	Karlar og konur	Karlar	Konur	Karlar og konur		
16-19 ára	144	84	228	121	51	172	23	33	56		
20-24 ára	478	456	934	407	275	682	71	181	252		
25-29 ára	634	674	1.308	522	472	994	112	202	314		
30-34 ára	609	885	1.494	519	710	1.229	90	175	265		
35-39 ára	703	1.206	1.909	624	1.012	1.636	79	194	273		
40-44 ára	749	1.296	2.045	671	1.160	1.831	78	136	214		
45-49 ára	763	1.432	2.195	705	1.283	1.988	58	149	207		
50-54 ára	938	1.641	2.579	876	1.525	2.401	62	116	178		
55-59 ára	1.207	2.053	3.260	1.155	1.945	3.100	52	108	160		
60-64 ára	1.536	2.410	3.946	1.495	2.355	3.850	41	55	96		
65-66 ára	637	995	1.632	630	985	1.615	7	10	17		
Samtals	8.398	13.132	21.530	7.725	11.773	19.498	673	1.359	2.032		

Fjöldi með 75% örorkumat fyrsta dags mánaðar tom september 2019

Nýgengi 75% örorkumats eftir árum niður á mánuði. Allir aldurshópar og öll landsvæði.

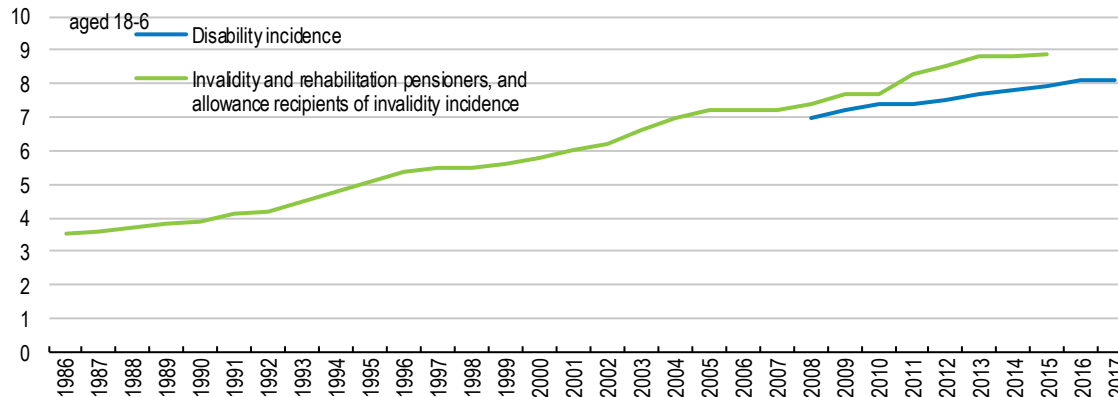
Nýgengi, allir.	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
1	139	110	121	139	87	154	64	140
2	89	95	109	77	175	104	78	107
3	131	118	144	119	93	175	92	115
4	65	99	87	81	259	52	64	126
5	121	97	98	95	184	230	170	127
6	56	81	117	143	155	86	264	105
7	167	117	21	102	153	179	109	107
8	85	85	162	114	156	80	160	93
9	93	115	88	161	122	127	131	89
10	117	112	94	56	93	119	193	104
11	116	115	104	201	206	139	141	
12	93	110	88	181	107	56	147	
Samtals: 1.11.2019	1.272	1.254	1.233	1.469	1.790	1.501	1.613	1.113

Nýgengi örorka – endurhæfing, fólk á vinnualdri. OECD 2019

Figure 2.10. Disability has risen fast

Incidence of disability in the working age population
% of population

Source: Statistics Iceland.

Nýgengi 75% örorkumats 18-29 ára.

Allt landið (vantar nóv-des 2019)

18-29 ára	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Austurland	4	5	9	3	10	8	6	2
Erlendis	2	2		3	5	3	1	
Höfuðborgarsvæðið	55	38	40	60	86	59	77	43
Norðurland eystra	29	30	20	29	48	21	36	25
Norðurland vestra	5	1	2	10	8	6	8	4
Reykjavík	78	110	102	95	138	134	118	78
Suðurland	20	14	15	24	28	20	28	14
Suðurnes	22	19	29	18	24	30	25	17
Vestfirðir	5	3	4	5	4	3	2	1
Vesturland	10	12	11	24	14	16	11	11
	230	234	232	271	365	300	312	195

Tryggingastofnun tekur þátt í 4DX samvinnuverkefni

Markmið (Wildly Important Goal) verkefnisins:

- Auka lífsgæði ungs fólks með skerta starfsgetu
- Hækka virknihlutfall 18-29 ára með aukinni samvinnu þjónustukerfa
- Stefnt að lækkun nýgengis 75% örorkumats 18-29 ára um fjórðung á árinu 2019

Fjöldi umsókna ungs fólks 18-29 ára - samþykktar og synjað (jan-okt 2019)

Umsókn	Staða	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Umsókn um 75% örorkumat	Samþykkt	557	541	538	641	674	665	735	462
Umsókn um endurhæfingarlífeyri	Samþykkt	1,125	1,365	1,388	1,573	1,756	2,062	2,274	1,966
Umsókn um mat	Í vinnslu						2	4	301
Umsókn um mat	Synjað eða vísað frá	555	580	498	565	750	927	901	708
Umsókn um örorkustyrk	Samþykkt	43	60	61	56	48	51	61	22
Samtals	Til og með mán nr 12	2,280	2,542	2,481	2,835	3,226	3,707	3,975	3,459

Hvað segja tölurnar um unga fólkið?

- Nýgengi örorku allra aldurshópa farið vaxandi en dregur úr á þessu ári.
- Samþykktum örorkuumsóknum ungs fólks fjölgað sl. ár en *stefnir í fækkun 2019*
- Samþykktar endurhæfingarumsóknir eru nærri tvöfalt fleiri en fyrir 5 árum (úr <1400 (2014) í ≈ 2400 (2019))
- Hægt vaxandi fjölda umsókna synjað eða vísað frá sl. ár – fram að 2019, færri synjanir miðað við 17/18.

Hvað þýðir þetta?

- Umsóknum frá ungu fólki vegna endurhæfingar og örorku fjölgar stöðugt og aldrei fleiri en 2019 (stefnir í yfir 4000).
- Fjölgunin er þar sem við viljum sjá hana – í endurhæfingu.
- Stefnir í að markmið 4DX verkefnis náist, nýgengi örorku ungs fólks lækki um 25% (735/≈550).
- Synjanir og frávísanir haldist stöðugar, kringum 20% umsókna.

Hvert viljum við stefna?

- ❖ Fólk sem er mikið skert vegna erfðafrávika, sjúkdóma og slysa fer beint á ævilanga örorku.
- ❖ Er endurhæfing betri en „tímabundin örorka“?
  - fer væntanlega eftir því í hverju hún felst.
- ❖ Stóra málið: *Betri endurhæfingarúrræði fyrir ungt fólk með skerta getu*
  - þjálfun á sjálfsbjargarfærni
  - raunhæf starfsfærni til aukinna lífsgæða

